گزارش همایش بین‌المللی

همگرایی و واگرایی؛
گفت‌وگویی میان‌فرهنگی- میان‌دینی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
با همکاری انجمن فلسفهٔ میان‌فرهنگی ایران
و با حمایت بنیاد الکساندر فون هومبولت آلمان

۲۰ تا ۲۲ اسفند ۱۳۹۷

فهرست

درآمد ۱
گزارش همایش ۲
افتتاحیه ۲
نشست اول: همگرایی و واگرایی؛ نمونه‌ها (۱) ۳
نشست دوم: همگرایی و واگرایی با توجه به مبانی و الگوها ۳
نشست سوم: همگرایی و واگرایی: نمونه‌ها (۲) ۴
نشست چهارم: واکاوی مبانی واگرایی و همگرایی (۱) ۵
نشست پنجم: واکاوی مبانی واگرایی و همگرایی (۲) ۵
نشست ششم: تاثیر همگرایی و واگرایی بر دین‌پژوهی ۶
نشست هفتم: شرایط و بستر گفتگو و همگرایی ۷
نشست هشتم: همگرایی در پرتو دین و اخلاق ۸
نشست نهم: همگرایی و واگرایی با تأکید بر عرفان اسلامی ۸
نشست دهم: گفت‌وگو و امکان همگرایی دینی ۹
اختتامیه ۱۰
گزارش سفر و بازدیدهای مهمانان خارجی ۱۰
برخی از نکات و جمع بندی ۱۱
پیوست‌ها: ۱۱
پیوست ۱: معرفی کوتاه و رزومه سخنرانان همایش ۱۱
پیوست۲: برنامه نشست‌های همایش ۱۴
پیوست۳: تصاویر ۲۱

درآمد

همایش بین‌المللی «همگرایی و واگرایی؛ گفت‌وگویی میان‌فرهنگی- میان‌دینی» به همت پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی با همکاری انجمن فلسفهٔ میان‌فرهنگی ایران و با حمایت بنیاد الکساندر فون هومبولت آلمان، در روزهای ۲۰ تا ۲۲ اسفندماه ۱۳۹۷، برابر با ۱۱تا ۱۳ مارس ۲۰۱۸ برگزار شد.

در این همایش یکی از مسائل کانونی جهان معاصر مورد بحث و گفت‌وگو قرار گرفت. در اطلاعیه ای که برای دعوت از مهمانان منتشر شد این عبارات آمده بود: «در جهانی که روندهای جاری اغلب به سوی واگرایی است، نیازمند همگرایی در سطوح مختلف برای حل بحران‌ها هستیم. همگرایی، نه به معنای یکی شدن است و نه حذف اختلاف‌ها یا چشم پوشیدن از تفاوت‌ها، بلکه مراد از آن همراه شدن و کوشش جمعی برای حل مشکلات و رویارویی با بحران‌هاست. موضوع همگرایی در گذشته، در قالب عناوینی چون یاری، همکاری و اتحاد مطرح بوده است. این گونه مفاهیم، در گذشته حاوی معانی بارهای ویژه‌ای بوده و نسبتی با حقیقت‌ها و ارزش‌هایی داشته‌اند که به زندگی اقوام و ملل مختلف قوام می‌بخشیده‌اند. اما در جهان معاصر با وضع متفاوتی روبرو هستیم. مردم در سایه تمدن جهانی و هنجارهای آن، در حالی که اسباب همگرایی‌های گذشته، سست و ضعیف شده، با گذشته‌های مختلف به هم رسیده‌اند. جهت گیری همایش کوشش برای توصیف وضع کنونی و بررسی راههای همگرایی میان فرهنگها و ادیان جهانی به خصوص دو دین اسلام و مسیحیت است.»

در این همایش ۲۰ نفر از استادان برجستهٔ ایرانی و خارجی و گروهی از محققان جوان مشارکت داشتند. مهمانانی از کشورهای آلمان، ایتالیا، سوییس، اندونزی و اتریش در این همایش حضور یافتند.

گزارش همایش

افتتاحیه همایش- ساعت ۹:۰۰ الی ۱۰:۴۵ - سالن حکمت، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پس از تلاوت آیاتی از قرآن کریم و پخش سرود ملی جمهوری اسلامی ایران، جلسه با ریاست سرکار خانم دکتر شهین اعوانی، استاد فلسفهٔ مؤسسهٔ پژوهشی حکمت و فلسفه ایران، آغاز شد. دکتر علی‌اصغر مصلح، به عنوان دبیر همایش اولین سخنران این جلسه بود. دیگر سخنرانان جلسه عبارت بودند از: استاد دکتر حسینعلی قبادی، رئیس پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی؛ استاد دکتر رضا داوری اردکانی، رئیس فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران؛ استاد دکتر هانس کریستین گونتر، استاد دانشگاه فرایبورگ.

- ✓ دکتر علی‌اصغر مصلح، در سخنان کوتاه خود اهمیت موضوع همگرایی در جهان معاصر را شرح داد و ضمن ارائه گزارش از چگونگی شکل‌گیری همایش، از برگزارکنندگان و حامیان تشکر کرد.
- ✓ دکتر هانس کریستین گونتر به اجمال بنیاد الکساندر فون هومبولت را معرفی کرد و نحوه حمایت آن بنیاد از پژوهش‌های علمی را برای حاضرین شرح داد.
- ✓ دکتر حسینعلی قبادی، رییس پژوهشگاه، سخنان خود را با خیرمقدم به میهمانان و حاضرین در مراسم افتتاحیه آغاز کردند. ایشان سپس با اشاره به وضعیت دنیای کنونی، به ویژه غرب آسیا به این نکته پرداختند که در موقعیت معاصر افرادی آگاهانه با دامن زدن به اختلافات، شرایط نزاع را فراهم کرده‌اند. دکتر قبادی در سخنان خود تفاوت‌ها را سرمایه‌ای برای معرفت‌اندوزی و هم‌افزایی دانستند که دقیقا با اتکا به این ظرفیت میمون، می‌توان عرصه‌های اشتراکات انسانی را بازآفرینی کرد. ایشان متذکر شدند که ایجاد بستر مناسب برای گفت‌وگو و همگرایی به عهده دانشمندان علوم انسانی است. تأسیس مرکز مطالعه فرهنگ‌ها، مرکز مطالعات آسیایی، مرکز اسناد فرهنگی آسیا و دیگر بخش‌های مشابه حاکی از توجه پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی به این مسأله است.
- ✓ سپس دکتر رضا داوری اردکانی، سخنرانی خود را تحت عنوان «غربت و ملال در شهر تجدد و درد توسعه‌نیافتگی در دوران تجددمآبی» ایراد کرد. موضوع کانونی بحث ایشان، تحلیل فلسفی شهرهای مدرن و تفاوت آن با شهرهای ادوار گذشته بود. ایشان با توضیح شرایطی که منجر به ظهور شهرهای مدرن شده است، برآن بودند تا نشان دهند در این شهرها رابطهٔ بین «من» و «دیگری» چگونه قوام گرفته است.
- ✓ آخرین سخنران مراسم افتتاحیه دکتر هانس کریستین گونتر بود که تحت عنوان «حقیقت دینی چیست؟» به سخنرانی پرداخت. در این سخنرانی وی با ریشه‌شناسی واژهٔ دین در سنت‌های مختلف، نشان داد که در هر سنت چه فهمی از این واژه وجود داشته و دارد.[1]

[1] در افتتاحیه و نشستهای بعدی، سخنرانان به یکی از سه زبان انگلیسی، فارسی یا آلمانی سخنرانی خود را عرضه کردند و همزمان ترجمه آن به زبان های دیگر(فارسی یا انگلیسی) در پاورپوینت نمایش داده می‌شد. در موارد اندکی سخنرانان در پرسش‌ها و پاسخ‌ها به ترجمه نیاز داشتند که مترجمانی مجرب این کار را بر عهده داشتند.

نشست اول: همگرایی و واگرایی؛ نمونه‌ها (۱) – دوشنبه، ۲۰ اسفند – ساعت ۱۱:۰۵ الی ۱۲:۳۰ – سالن حکمت

رئیس نشست: سیدمحمدرضا حسینی بهشتی، دانشیار فلسفه دانشگاه تهران
سخنرانان: نصرالله پورجوادی، استاد دانشگاه تهران؛ احمدعلی حیدری، دانشیار فلسفه دانشگاه علامه طباطبایی؛ و فرزانه قدمیاری پژوهشگر پژوهشکده فرهنگ معاصر، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

- ✓ در اولین سخنرانی این نشست نصرالله پورجوادی، سخنرانی خود را تحت عنوان «مفهوم وحدت تمام ایمان‌ها از منظر حکیم ایرانشهری» به زبان انگلیسی ارائه کرد. او در این سخنرانی ضمن توضیح وضعیت اجتماعی، فرهنگی و سیاسی دوران زندگی حکیم ایرانشهری، به این نکته پرداخت که می‌توان ادعا کرد از ابتدا نوعی مشی همگرایانه در ایران وجود داشته است.
- ✓ سخنران دوم آقای احمدعلی حیدری بود که سخنرانی خود را با عنوان «هرمنوتیک گفت‌وگو در بیان عبدالجواد فلاطوری؛ راهی برای همگرایی میان ادیان» به زبان آلمانی ایراد کرد. در این سخنرانی، توضیحاتی درباب شخصیت عبدالجواد فلاطوری و تأملات فلسفی او ارائه شد و امکانات اندیشهٔ مرحوم فلاطوری برای شکل‌گیری گفت‌وگوی میان‌فرهنگی و میان‌دینی، مورد توجه قرار گرفت.
- ✓ در سخنرانی سوم این نشست، فرزانهٔ قدمیاری سخنرانی خود را با عنوان «تجربهٔ همگرایی دینی در سده‌های دوم و سوم هجری» به زبان انگلیسی ارائه کرد. مضمون اصلی سخنرانی وی، ارائهٔ تحلیلی تاریخی از مواضعی در تاریخ اسلام بود که در آن‌ها امکاناتی برای گفت‌وگوی دینی فراهم آمده بود. وی همچنین از موقف‌های نظری‌ای سخن گفت که به عنوان نمونه‌هایی برای تقویت روحیهٔ مدارا در تاریخ اسلام می‌توان بدان‌ها استناد کرد.

نشست دوم: همگرایی و واگرایی با توجه به مبانی و الگوها – دوشنبه، ۲۰ اسفند – ساعت ۱۴ الی ۱۵:۳۰ – سالن اندیشه

رئیس نشست: اصفا ویدیانتو، پژوهشگر علوم سیاسی، دانشگاه ماربورگ، آلمان
سخنرانان: دومینیک اومیرا، استاد دانشگاه فریبورگ سوئیس؛ داگمار دوتینگ، پژوهشگر فلسفه دانشگاه وین، اتریش؛ حسین شقاقی، استادیار پژوهشکده فرهنگ معاصر، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

- ✓ سخنران اول این نشست، پروفسور اومیرا سخنرانی خود را ذیل عنوان «فضلیت‌های یونانی در فلسفهٔ اسلامی» به زبان انگلیسی ارائه کرد. او با تأکید بر ترجمه‌هایی که در عالم اسلام از نوشتهٔ فیلسوفان یونانی موجود بوده است، نشان داد که نظریات فیلسوفان یونانی (یا آثار منسوب به آنان) چه تأثیری بر شکل‌گیری نظریات اخلاقی فیلسوفان اسلامی گذاشته و تصریح کرد که نظریات فیلسوفان اسلامی گامی فراتر از صرف تکرار فیلسوفان یونانی بوده است.

- ✓ داگمار دوتینگ سخنران بعدی این نشست بود که به زبان آلمانی و با عنوان «خودساخت؛ خوشنویسی به‌عنوان مکان صورت بی‌صورت در چارچوب فلسفهٔ نیشیدا» سخنرانی کرد. محتوای سخنرانی او توضیحی بر نظریات فلسفی فیلسوف ژاپنی نیشیدا کیتارو بود که با تمرکز بر آثار خوشنویسی او تلاش کرد تا بر نظریه او درباب «خود» تمرکز کند. دوتینگ از خلال توجه به مفهوم «خود»، به توضیح مفاهیم محوری فلسفهٔ نیشیدا درباب نیستی، عدم و مکان پرداخت.
- ✓ در آخرین سخنرانی این نشست، حسین شقاقی سخنرانی خود را تحت عنوان «محدودهٔ ضروری همگرایی برای آغاز مفاهمه؛ در پرتو انتقاد هانس گلاک به اصل حمل به صحت دیویدسون» به زبان انگلیسی ارائه کرد. این سخنرانی با تمرکز بر دیدگاه‌های فیلسوفانی چون کواین، دیویدسون و کلاگ بر این مساله متمرکز بود که برای انجام گفت‌وگو با دیگری چه میزان همگرایی با او را باید از پیش مفروض گرفت.

نشست سوم: همگرایی و واگرایی: نمونه‌ها (۲) – دوشنبه، ۲۰ اسفند – ساعت ۱۶ الی ۱۷:۰۵ - سالن اندیشه

رئیس نشست: احمدعلی حیدری، دانشیار فلسفه دانشگاه علامه طباطبایی
سخنرانان: عباس منوچهری، استاد گروه علوم سیاسی، دانشگاه تربیت مدرس؛ فلیکس باخمن، مدرس زبان آلمانی، دانشکدهٔ ادبیات فارسی و زبان‌های خارجی دانشگاه علامه طباطبایی؛ محمدحسین سرانجام، دانشجوی دکتری فلسفهٔ هنر دانشگاه علامه طباطبایی.

- ✓ اولین سخنران این نشست عباس منوچهری بود که پژوهش خود را تحت عنوان «ملاقات دوباره به‌صورتی متفاوت: دستور زبانی شاعرانه در راستای همگرایی» مطرح نمود. سخنرانی او معطوف به نوشته‌های عطار نیشابوری و به‌طور خاص کتاب *منطق‌الطیر* بود و نشان داد که چگونه از خلال توجه به نوشته‌های او می‌توان به الگویی برای همگرایی دست یافت. منوچهری با تصریح بر اینکه در نهایت داستان *منطق‌الطیر*، سی مرغ ضمن حفظ تفاوت‌ها در قالب سیمرغ ظاهر می‌شوند و این خود الگویی برای همگرایی در عین حفظ تفاوت‌ها است، تلاش کرد تا ارائهٔ خود را مستند به اشعار عطار جمع‌بندی کند. ارائهٔ منوچهری به زبان انگلیسی بود.
- ✓ در دومین سخنرانی این نشست، فلیکس باخمن با عنوان «میراث عصر روشنگری؛ مسافران «منورالفکر» در مشرق‌زمین» به زبان آلمانی سخنرانی کرد. محور اصلی این ارائه بررسی محتوای سفرنامهٔ یکی از شاهزادگان آلمانی به‌نام برنهارد سوم اهل زاکسن ماینینگ (۱۹۲۸-۱۸۵۱) در سال‌های ۱۸۷۳-۱۸۷۲ بود. باخمن تلاش کرد نقش آموزه‌های روشنگری در مواجههٔ این شاهزاده با دیگری شرقی خود را روشن سازد.
- ✓ سومین سخنرانی این نشست به عهدهٔ محمدحسین سرانجام بود که با عنوان «همگرایی و واگرایی در زیارت اربعین به‌مثابهٔ رویدادی میان‌فرهنگی» به زبان فارسی ارائه شد. محتوای این سخنرانی تحلیل محتوایی زیارت اربعین امام حسین (ع) بود. وی کوشید از خلال تحلیلی دست اول از زیارت اربعین، از امکانات این منسک برای همگرایی (یا واگرایی) سخن به میان آورد.

ضیافت شام: در انتهای روز اول همایش، سخنرانان داخلی و خارجی همایش در ضیافت شامی به میزبانی فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران حضور یافتند. در این ضیافت، دکتر علی اصغر مصلح، سخنان کوتاهی ایراد کرد. سپس دکتر داوری، ریاست محترم فرهنگستان، ضمن خوشامدگویی به مهمانان همایش و گرامی داشتن تشکیل چنین جمع‌هایی، فرهنگستان علوم و حوزه فعالیت‌های آن را معرفی کرد. پس از وی پروفسور دومینیک اومیرا، ضمن تشکر از مهمان‌نوازی میزبانان و ابراز خشنودی از حضور در ایران، از تجارب خود در این مواجهه و حضور در ایران صحبت کرد.

نشست چهارم: واکاوی مبانی واگرایی و همگرایی (۱) – سه‌شنبه، ۲۱ اسفند – ساعت ۹ الی ۱۰:۳۰ – سالن اندیشه

رئیس نشست: محمدجواد صافیان، دانشیار گروه فلسفه دانشگاه اصفهان

سخنرانان: سیدحمید طالب‌زاده، استاد گروه فلسفه دانشگاه تهران؛ شمس‌الملوک مصطفوی، دانشیار گروه فلسفه، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال؛ رضا دهقانی، استادیار پژوهشکده فرهنگ معاصر، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

- ✓ در نخستین بخش، سخنرانی سیدحمید طالب‌زاده تحت عنوان «حکمت متعالیه و امکان همگرایی» به زبان فارسی ارائه شد. در این سخنرانی، او با طرح تفسیری جدید از صدرالمتألهین تلاش کرد تا مبنایی وجودشناختی برای همگرایی بیابد و این تفسیر را با ابتنا بر مفهومی به‌نام «وجود ترابطی» پیش برد. در نهایت، طالب‌زاده تلاش کرد تا نشان دهد که واگرایی نتیجهٔ قول به اصالت ماهیت است.
- ✓ دومین سخنرانی تحت عنوان «نقش گفتمان عرفانی در ایجاد همگرایی فرهنگی- دینی» توسط شمس‌الملوک مصطفوی به زبان فارسی ایراد شد. در این سخنرانی، مصطفوی با تمرکز بر اندیشهٔ عارفان مسلمان مدعی شد که می‌توان با اتکا به مفهوم عشق، مبنایی برای همگرایی یافت. وی تلاش کرد مؤیداتی نیز برای آن در تاریخ نشان دهد.
- ✓ سومین سخنران این نشست رضا دهقانی بود که سخنرانی خود را با عنوان ««سیاست سوگواری» به‌مثابهٔ بستری برای واگرایی» به زبان آلمانی ایراد کرد. در این سخنرانی، دهقانی با تمرکز بر نزاع اسرائیل و فلسطین بر دوگانهٔ زندگی‌های شایستهٔ سوگواری و زندگی‌های غیرشایسته برای سوگواری تأکید نمود و نشان داد که چگونه با درانداختن این دوگانه، مبنایی برای واگرایی و توجیه خشونت دولتی فراهم می‌آید.

نشست پنجم: واکاوی مبانی واگرایی و همگرایی (۲)– سه‌شنبه، ۲۱ اسفند – ساعت ۱۱ الی ۱۲:۳۰ – سالن اندیشه

رئیس نشست: هانس- کریستین گونتر، استاد دانشگاه فرایبورگ آلمان

سخنرانان: محمدجواد صافیان، استاد گروه فلسفه دانشگاه اصفهان؛ مجتبی امیری، دانشیار گروه مدیریت دولتی، دانشگاه تهران؛ محمدمهدی فلاح، دانشجوی دکتری فلسفهٔ دین دانشگاه علامه طباطبایی.

- ✓ اولین سخنرانی این نشست توسط محمدجواد صافیان، تحت عنوان «تأملی بر امکان و ضرورت همگرایی» به زبان فارسی ایراد شد. در این سخنرانی او با طرح تحلیلی هستی‌شناختی از انسان تلاش کرد تا به مبنایی برای همگرایی برسد. صافیان برای در انداختن این طرح، به نقد فهم‌های سوبژکیتو از انسان پرداخت که براساس آن، انسان موجودی خودبنیان است که قوانین خود را خویش وضع می‌کند.
- ✓ دومین سخنران این نشست مجتبی امیری بود که سخنرانی خود را تحت عنوان «بنیان‌های نظری همگرایی و واگرایی در تعاملات مسلمانان و مسیحیان» به زبان انگلیسی ارائه داد. در این سخنرانی، امیری محور پیام اسلام و مسیحیت را عشق و عقل دانست و بیان کرد که همگرایی براساس این دو محور، حاصل می‌آید. البته او در ادامه توضیح داد که واقعیت انضمامی این ادیان در تاریخ حکایت از واگرایی دارد و تلاش کرد تا علل و عوامل بروز این واگرایی را واکاوی کند.
- ✓ سومین سخنرانی این نشست به عهدهٔ محمدمهدی فلاح بود که تحت عنوان «حقیقت دینی درنظر ریمون پانیکار؛ محملی برای همگرایی ادیان» به زبان انگلیسی ایراد شد. در این سخنرانی، فلاح با توضیح کثرت‌گرایی حقیقت نزد پانیکار بیان کرد که چگونه می‌توان براساس فهم پانیکار از حقیقت دینی، به الگویی برای همگرایی ادیان دست یافت.

نشست ششم: تاثیر همگرایی و واگرایی بر دین‌پژوهی – سه‌شنبه، ۲۱ اسفند – ساعت ۱۴ الی ۱۵:۳۰- سالن اندیشه

رئیس نشست: دومینیک اومیرا، استاد دانشگاه فریبورگ سوئیس
سخنرانان: محمد لگن‌هاوزن، عضو هیئت علمی مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی؛ ایرمگارد پین، مدرس دانشکده مطالعات جهان دانشگاه تهران؛ مالک شجاعی جشوقانی، استادیار پژوهشکده فرهنگ معاصر، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

- ✓ در نخستین بخش این نشست، محمد لگن‌هاوزن سخنرانی خود را با عنوان «انتخاب سه‌حدی کاذب: انحصارگرایی، شمول‌گرایی و کثرت‌گرایی» به زبان انگلیسی ایراد کرد. در این سخنرانی، لگن‌هاوزن با نقد تحلیل جان هیک از پدیدهٔ تنوع ادیان که منتهی به سه‌گانهٔ انحصارگرایی، شمول‌گرایی و کثرت‌گرایی شده، بیان کرد که این سه‌گانه اساساً نامعتبر است، زیرا متکی به مجموعه‌ای از پیش‌فرض‌های ثابت نشده است؛ از جملهٔ آن‌ها باور به نوعی دیدگاه ارزش‌گذارانهٔ مطلق و داشتن تلقی ویژه‌ای درباب رستگاری است. در نهایت، او با ارجاع به برخی از ناقدین هیک، به یک الگوی کثرت‌گرایانهٔ غیرتقلیل‌گرا دست یافت.
- ✓ دومین سخنران این نشست، ایرمگارد پین بود که به زبان انگلیسی سخنرانی کرد. او در سخنرانی خود با عنوان «یکتاپرستی، حقیقت و خشونت؛ در باب نظریهٔ «یان آسمان» که بر اساس آن تمایز میان درست و خطا و خشونت حاصل از آن ریشه در دین دارد.»، با تشریح نظریهٔ یان آسمان، مصرشناس معروف آلمانی، درباب ادیان ابراهیمی و طرح تفکیک دوست و دشمن در آن‌ها که منتهی به خشونت می‌شود، به نقد این دیدگاه پرداخت.

- ✓ سومین سخنران این نشست، مالک شجاعی جشوقانی بود که مطالب خود را تحت عنوان «مواجهۀ دین و علوم انسانی؛ از واگرایی تا همگرایی» به زبان فارسی ارائه داد. در این سخنرانی شجاعی با ارجاع به نظریۀ ماکس وبر درباب سرمایه‌داری از ریشه‌های الهیاتی این نظریه یاد کرد و بیان داشت که علوم انسانی به‌طور کلی از بحث‌های دینی متأثر است. او در ادامه بیان کرد با روشن شدن دلالت‌های دینی علوم انسانی، تقابل قاطع میان دین و علوم انسانی از میان برداشته شده و امکاناتی برای همگرایی میان آن‌ها به‌دست آمده است.

نشست هفتم: شرایط و بستر گفتگو و همگرایی – سه‌شنبه، ۲۱ اسفند – ساعت ۱۶ الی ۱۷:۰۵- سالن اندیشه

رئیس نشست: هاینز-گرهارد یوستنهوفن، پژوهشگر پژوهشکده الهیات و صلح، هامبورگ، آلمان سخنرانان: اصفا ویدیانتو، پژوهشگر علوم سیاسی، دانشگاه ماربورگ، آلمان؛ حمید پارسانیا، دانشیار گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه تهران؛ محمدمهدی اردبیلی، استادیار پژوهشکده فرهنگ معاصر، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

- ✓ اولین سخنران این نشست اصفا ویدیانتو بود که سخنرانی خود را تحت عنوان «گفت‌وگوی میان‌دینی در عصر پسا- حقیقت» به زبان انگلیسی ارائه کرد. او در ارائۀ خود با تشریح ویژگی‌های عصر پسا- حقیقت بر نقش رسانه‌های جمعی در شکل‌گیری اقتدارهای جدید دینی تأکید کرد و بیان داشت که در عصر پسا- حقیقت چگونه می‌توان از نقش دانشگاهیان برای تقویت گفت‌وگوی میان‌دینی و میان‌فرهنگی سخن گفت.
- ✓ در دومین بخش این نشست، حمید پارسانیا سخنرانی خود را تحت عنوان «معنا و ارتباطات میان‌فرهنگی» به زبان فارسی و با ترجمۀ همزمان ارائه کرد. او در این سخنرانی تلاش کرد تا با ارجاع به تفسیر علامه طباطبایی از حکمت متعالیه، مبنایی صدرایی برای معنا یافتن و بر اساس آن امکان گفت‌وگو میان فرهنگ‌های مختلف بیابد.
- ✓ سومین سخنرانی این نشست به عهدۀ محمدمهدی اردبیلی بود. وی مباحث خود را به زبان انگلیسی و تحت عنوان «بستر گفت‌وگو: فرهنگ یا متافیزیک» مطرح کرد. اردبیلی با توضیح اینکه فرهنگ عرصۀ تکثر است، تلاش کرد تا با بازگشت به متافیزیک و عقل، امکاناتی برای گفت‌وگو میان فرهنگ‌ها را بیابد. طرح بدیل او درنهایت به‌دنبال وضع «ما»ی جدیدی بود که از خصلت دیالکتیکی هگلی برخوردار است و می‌توان با اتکای به این «ما»، از امکان گفت‌وگو سخن گفت.

ضیافت شام: در پایان روز دوم همایش، شرکت‌کنندگان مهمان مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران بودند. ابتدا مهمانان از کتابخانه و آثاری که در این مؤسسه نگهداری می شود، بازدید کردند و سپس ریاست مؤسسه جناب آقای دکتر زکیانی، دکتر علی اصغر مصلح، استاد دکتر غلامرضا اعوانی و پرفسور ریکاردو پوتسو هر کدام به کوتاهی سخنانی طرح کردند.

نشست هشتم: همگرایی در پرتو دین و اخلاق– چهارشنبه، ۲۲ اسفند – ساعت ۹ الی ۱۰:۳۰- سالن اندیشه

رئیس نشست: سالواتوره لاوِچیا، دانشیار گروه فلسفه، دانشگاه اودین، ایتالیا سخنرانان: ریکاردو پوتسو، مدیر گروه تاریخ فلسفه، دانشکده علوم انسانی دانشگاه ورونا ایتالیا و رئیس کنگره جهانی فلسفه در رم؛ مریم صانع‌پور، استادیار فلسفه، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی؛ زهرا شریف، مدرس گروه فلسفهٔ اخلاق، دانشگاه قم.

- ✓ اولین سخنران این نشست آقای ریکاردو پوتسو بود که سخنرانی خود را تحت عنوان «نوآوری اجتماعی، نوآوری فرهنگی، نوآوری دینی» به زبان انگلیسی ایراد کرد. او در این سخنرانی با تعریف مفاهیم نوآوری اجتماعی، فرهنگی و دینی تصریح کرد که چگونه می‌توان با تقویت زیرساخت‌ها به نوآوری دینی دست یافت و با رسیدن به این مرحله، چه فواید اجتماعی و فرهنگی به‌دست می‌آید.
- ✓ در دومین بخش، مریم صانع‌پور سخنرانی خود را با عنوان «همگرایی اخلاقی در دنیای مجازی با استفاده از قرآن کریم» به زبان انگلیسی ایراد کرد. او در این سخنرانی، به‌دنبال استخراج مبانی اخلاقی از قرآن کریم بود تا با اتکای به آن بتوان به کنشی اخلاقی و عقلانی در فضای مجازی دست یافت.وی مدعی شد که قرآن علاوه بر مخاطبان خاص خود که مسلمانان هستند، مخاطب عام نیز دارد و براساس آن پیام آن محدود نیست و همهٔ ابنای بشر را مخاطب خود قرار می‌دهد.
- ✓ سومین سخنرانی به عهدهٔ زهرا شریف بود که سخنرانی خود را با عنوان «فضایل اخلاقی پایه؛ مبنای تقارب فرهنگی» به زبان انگلیسی ارائه داد. مدعای اصلی او، تلاش در جهت وضع فضایل اخلاقی پایه برمبنای مؤلفه‌های مشترک انسانی بود که بتوان با اتکای بر آن‌ها به تقریب فرهنگ‌ها دست یافت. او تأکید کرد که رفتارهای انسان‌ها وابسته به باورهای درونی آن‌ها است و با رسیدن به صلحی اخلاقی در درون، رفتارها نیز همگرایانه خواهد بود.

نشست نهم: همگرایی و واگرایی با تأکید بر عرفان اسلامی– چهارشنبه، ۲۲ اسفند – ساعت ۱۱ الی ۱۲:۳۰- سالن اندیشه

رئیس نشست: ریکاردو پوتزو، مدیر گروه تاریخ فلسفه، دانشکده علوم انسانی دانشگاه ورونا ایتالیا سخنرانان: سالواتوره لاوِچیا، دانشیار گروه فلسفه، دانشگاه اودین ایتالیا؛ شهین اعوانی، دانشیار فلسفه، مؤسسهٔ پژوهشی حکمت و فلسفهٔ ایران؛ زهره معماری، پژوهشگر پژوهشکده فرهنگ معاصر، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

- ✓ اولین سخنران این نشست سالواتوره لاوِچیا بود که سخنرانی خود را تحت عنوان «به سوی نوعی خودِ گفت‌وگویی متافیزیکِ نور به مثابهٔ چشم‌اندازی فلسفی برای مواجههٔ میان‌دینی» به زبان انگلیسی ارائه کرد. او در این سخنرانی با ارجاع به نظریات فیلسوفان نوافلاطونی (و فیلسوفان اسلامی متأثر از آن‌ها) تلاش کرد

تا نظریه‌ای درباب خود ارائه کند که در فلسفهٔ معاصر مغفول واقع شده است. براساس این تلقی از خود، انسان با تأمل به خود، به کل جهان و دیگر انسان‌ها می‌اندیشد و براین اساس، همگرایی در بطن تأمل انسان قرار می‌گیرد.

- ✓ در دومین سخنرانی این نشست، شهین اعوانی در سخنرانی خود به زبان فارسی و با عنوان «واگرایی و همگرایی مؤمن و کافر در مثنوی» با تأکید بر فهم مولوی از مؤمن و کافر تلاش کرد تا نشان دهد که چگونه می‌توان بر مبنای عشق به درکی همگرایانه از جهان دست یافت و متکی به آن، از تفاوت‌های باطنی میان مؤمن و کافر سخن گفت.
- ✓ سومین سخنرانی این نشست به عهدهٔ زهره معماری بود که سخنرانی خود را تحت عنوان «همگرایی و واگرایی ادیان و پرسش از ضرورت آن در جهان کنونی» به زبان انگلیسی ارائه کرد. محتوای سخنرانی او تمرکز بر دو موضوع نظری و عملی در ادیان ابراهیمی بود: منجی و قربانی. بر این اساس، بر وجوه افتراق و اشتراک این سه دین تمرکز و بر زمینه‌های همگرایانه و واگرایانه این سه دین ابراهیمی تأکید شد.

نشست دهم: گفت‌وگو و امکان همگرایی دینی– چهارشنبه، ۲۲ اسفند – ساعت ۱۳:۳۰ الی ۱۴:۴۰- سالن اندیشه

رئیس نشست: احمدعلی حیدری، دانشیار فلسفه دانشگاه علامه طباطبایی
سخنرانان: علی‌اصغر مصلح، استاد فلسفه دانشگاه علامه طباطبایی؛ انور عالم، عضو ارشد بنیاد چشم‌اندازهای سیاست، دهلی نو، هند؛ ماندانا چگنی فراهانی، پژوهشگر پژوهشکده فرهنگ معاصر، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

- ✓ اولین سخنران این نشست علی‌اصغر مصلح بود که سخنرانی خود را تحت عنوان «همگرایی «من» و «دیگری» در شرایط غلبهٔ قدرت» به زبان انگلیسی ایراد کرد. در این سخنرانی، ضمن تأکید بر شرایط جدید جهانی و تأملاتی که در دهه‌های اخیر برای فهم دنیای معاصر صورت گرفته، تلاش شد تا از ضرورت برقراری نسبت میان «من» و «دیگری» سخن به‌میان آورده شود و با نقل نظریه‌هایی که در آن مبنای رابطهٔ با «دیگری» قدرت دانسته شده، از ظرفیت‌های بدیلی برای ارتباط با «دیگری» استفاده شود.
- ✓ دومین سخنران آخرین نشست همایش، انور عالم بود که تحت عنوان «اسلام و مدرنیته: نیاز به گفت‌وگوی میان‌فرهنگی در باب نظام بین‌المللی سلطه با ارجاع خاص به مسئلهٔ هسته‌ای ایران» سخنرانی خود را به زبان انگلیسی ارائه کرد. محور اصلی این سخنرانی مطالعهٔ موردی مسئلهٔ هسته‌ای ایران بود که در آن نشان داده شد چه فهمی از دیگری در ذهن امروز اروپایی وجود دارد و امروز چه نسبتی میان غرب و دیگری شرقی آن برقرار است.
- ✓ آخرین سخنرانی آخرین نشست همایش توسط ماندانا چگنی فراهانی تحت عنوان «تحلیل دازاین و امکان همگرایی دینی» به زبان انگلیسی ارائه شد. محور اصلی این سخنرانی تمرکز بر تحلیل هایدگر از دازاین و تلاش برای پاسخ گفتن به این پرسش بود که آیا می‌توان با تکیه بر تلقی هایدگر از نحوهٔ وجود دازاین و

اگزیستانسیال‌های آن، در عین پرتاب‌شدگی انسان از امکانی بنیادین برای گفت‌وگو و مفاهمه در شئونات مختلف انسانی از جمله شأن دینی انسان سخن گفت؟

اختتامیه – ۱۴:۴۰ الی ۱۶ – سالن اندیشه

اختتامیهٔ همایش دو سخنران اصلی داشت و اعضای آن عبارت بودند از: ایرمگارد پین، مدرس مدعو دانشگاه مطالعات جهان دانشگاه تهران (رئیس نشست)؛ سیدمحمدرضا حسینی بهشتی، استاد فلسفه دانشگاه تهران؛ هاینز-گرهارد یوستن‌هوفن، پژوهشگر پژوهشکده الهیات و صلح، هامبورگ، آلمان.

- ✓ اولین سخنران این نشست هاینز-گرهارد یوستن‌هوفن بود که سخنرانی خود را تحت عنوان «حقیقت در اخلاق سیاسی» به زبان انگلیسی ارائه کرد. محتوای سخنرانی او پس از تعریف حقیقت مسیحی، تلاش در جهت تعریف حقیقت در فلسفه و سیاست بود. او با استناد به دو واقعهٔ تاریخی مشخص، یعنی تجربهٔ هیتلر و آلمان شرقی، تلاش کرد تا نشان دهد که در مناسبات سیاسی، حقیقت چه وضعی دارد و درنهایت در روابط بین‌المللی از چه حقیقتی سخن به میان آورده می‌شود.
- ✓ دومین سخنرانی اختتامیه همایش به سیدمحمدرضا حسینی بهشتی اختصاص داشت. این سخنرانی تحت عنوان «اندیشهٔ میان‌فرهنگی به‌عنوان شرطی ممکن برای مفاهمهٔ میان‌دینی» به زبان آلمانی ایراد شد. بهشتی در این سخنرانی، با توجه به تاریخ بحث‌های میان‌فرهنگی و میان‌دینی در اروپا و ایران، از زمینه‌های همگرایی میان فرهنگ‌ها و موانع آن سخن گفت.

در پایان جلسه اختتامیه دکتر مصلح به‌عنوان دبیر همایش مروری بر سه روز همایش داشت و در مجموع همایش را موفق ارزیابی کرد و از برخی چشم‌اندازها برای همکاری‌های آینده سخن گفت. وی در پایان، از همه دست‌اندارکاران و همراهان، به خصوص همکاران جوان تشکر کرد و به رسم یادبود هدایایی به مهمانان خارجی همایش تقدیم کرد. در انتها نیز آقای هانیز-گرهارد یوستن‌هوفن به‌عنوان نمایندهٔ مهمانان خارجی در سخنان کوتاهی از برگزار کنندگان همایش و میزبانی آنان تشکر کرد.

گزارش برنامه های جنبی و بازدیدهای مهمانان خارجی

برخی از مهمانان خارجی که روز قبل از همایش به تهران رسیدند، همان روز از برخی مناطق و دیدنی‌های تهران بازدید کردند. برای همه مهمانان علاوه بر تهران، برنامه بازدید از اصفهان و قم نیز تدارک دیده شده بود. پس از پایان همایش، مهمانان خارجی به سمت اصفهان عزیمت کردند. آن‌ها پس از توقفی در حرم حضرت امام خمینی، شام را در کاشان صرف کردند و شب هنگام به اصفهان رسیدند.

روز اول اقامت در اصفهان با بازدید از خانهٔ مشروطیت اصفهان آغاز شد که در آن گزارشی مختصر از وقایع انقلاب مشروطهٔ ایران ارائه شد. مهمانان در ادامه از میدان نقش جهان، کلیسای وانک و سایر اماکن دیدنی اصفهان دیدن کردند و سپس عازم قم شدند. مهمانان در ادامهٔ سفر در شهر قم، حرم حضرت معصومه (س) و بخشهای مختلف آن

به خصوص مقابر اولیا و درگذشتگان شهیر را زیارت کردند و با شیوه تحصیل طلاب علوم دینی در قم آشنا شدند و از دانشگاه ادیان و مذاهب قم نیز بازدید کردند.

برخی از نکات و جمع بندی

همایش همگرایی و واگرایی را از جهات مختلف می‌توان موفق و مثبت ارزیابی کرد.

- ✓ این همایش با همکاری نزدیک دو نهاد علمی- پژوهشی معتبر ایرانی و آلمانی و یک انجمن علمی ایرانی برگزار شد. موضوع همایش یکی از موضوعات مهم جهان امروز و معضلی در مناطق مختلف جهان است. سطح و اعتبار سخنرانان در حد ممتاز و مقبول بود. یکی از امتیازات همایش، شرکت تعدادی از محققان جوان در کنار پژوهشگران برجسته بود.
- ✓ استقبال از همایش در سه روز کار فشرده، در خور توجه بود. به طوری که در اغلب نشست‌ها سالن محل برگزاری تکمیل بود.
- ✓ مشکل زبان که در اغلب همایش‌های بین‌المللی وجود دارد، در این همایش به حداقل رسیده بود. بعد از اتمام هر سخنرانی گفتگوهایی صورت می‌گرفت که پس از پایان نشست‌ها نیز ادامه می‌یافت که نشانه این موفقیت بود. قریب به اتفاق شرکت‌کنندگان حداقل دو زبان از سه زبان همایش (انگلیسی، فارسی و آلمانی) را می‌دانستند.
- ✓ زمینه‌های اولیه برای همکاری بین این نهادها در آینده فراهم شد: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، بنیاد الکساندر فون هومبولت، بنیاد الهیات و صلح هامبورگ، بنیاد کسلر ایتالیا و دبیرخانه کنگره جهانی فلسفه.

پیوست‌ها:

پیوست ۱: معرفی کوتاه و رزومه سخنرانان همایش

- ✓ رضا داوری اردکانی: استاد بازنشستهٔ گروه فلسفهٔ دانشگاه تهران؛ رئیس فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران؛ عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی
- ✓ نصراله پورجوادی: استاد بازنشستهٔ گروه فلسفهٔ دانشگاه تهران؛ موسس مرکز نشر دانشگاهی در سال ۱۳۵۹ و ریاست آن تا سال ۱۳۸۲؛ عضو پیوسته فرهنگستان زبان و ادب فارسی؛ بورسیه بنیاد الکساندر فون هومبولت آلمان.
- ✓ محمدرضا حسینی بهشتی: دانشیار و مدیر گروه فلسفه دانشگاه تهران؛ عضو پیوسته فرهنگستان هنر و مدیر گروه فلسفه فرهنگستان هنر؛ مدیر مؤسسه پژوهشی فرهنگی «نوارغنون»؛ عضو هیئت مؤسس انجمن فلسفه میان‌فرهنگی ایران.

- ✓ سیدحمید طالب زاده: استاد گروه فلسفه دانشگاه تهران؛ دبیر شورای تحول علوم انسانی شورای عالی انقلاب فرهنگی؛ مسئول ستاد چهره‌های ماندگار؛ عضو هیئت مؤسس انجمن فلسفه میان‌فرهنگی ایران.
- ✓ شهین اعوانی: دانشیار موسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران؛ معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی مؤسسهٔ پژوهشی حکمت و فلسفهٔ ایران (۱۳۹۳-۱۳۹۷)؛ عضو هیئت مؤسس بنیاد علمی سهروردی؛ عضو هیئت مؤسس انجمن فلسفه میان‌فرهنگی ایران.
- ✓ شمس الملوک مصطفوی: دانشیار گروه فلسفه دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال؛ معاون گروه فلسفه دانشگاه آزاد اسلامی (۱۳۹۴ تا کنون)؛ عضو هیئت مؤسس انجمن فلسفه میان‌فرهنگی ایران.
- ✓ احمدعلی حیدری: دانشیار گروه فلسفه دانشگاه علامه طباطبایی؛ معاون پژوهشی دانشکده ادبیات فارسی و زبان‌های خارجی (۱۳۸۸-۱۳۹۱)؛ مدیر گروه آلمانی دانشگاه علامه طباطبائی؛ نائب رئیس انجمن فلسفه میان‌فرهنگی ایران؛ عضو هیئت مؤسس انجمن فلسفه میان‌فرهنگی ایران.
- ✓ عباس منوچهری: استاد گروه علوم سیاسی دانشگاه تربیت مدرس؛ عضو هیئت مؤسس انجمن فلسفه میان‌فرهنگی ایران.
- ✓ مجتبی امیری: دانشیار گروه مدیریت دولتی دانشگاه تهران؛ رئیس مرکز پژوهش‌های کاربردی دانشکده مدیریت دانشگاه تهران؛مدیر گروه مدیریت دولتی دانشگاه تهران؛ عضو هیئت مدیره انجمن فلسفه میان‌فرهنگی ایران.
- ✓ محمدجواد صافیان: دانشیار گروه فلسفه دانشگاه اصفهان؛ مدیر گروه فلسفه دانشگاه اصفهان؛ عضو هیئت مؤسس انجمن فلسفه میان‌فرهنگی ایران.
- ✓ علی‌اصغر مصلح: استاد گروه فلسفه دانشگاه علامه طباطبایی؛ رئیس دانشکده‌های ادبیات و الهیات دانشگاه علامه طباطبایی (۱۳۹۳-۱۳۹۵)؛ رئیس پژوهشکده فرهنگ معاصر پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی (۱۳۹۳ تا کنون)؛ بورسیه بنیاد الکساندر فون هومبولت آلمان؛ رئیس انجمن فلسفه میان‌فرهنگی ایران؛
- ✓ حمید پارسانیا: استاد دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران؛ رئیس دانشگاه باقرالعلوم قم (۱۳۸۱-۱۳۸۶)؛ رئیس شورای حوزوی شورای عالی انقلاب فرهنگی؛ عضو هیئت مؤسس انجمن فلسفه میان‌فرهنگی ایران.
- ✓ مریم صانع‌پور: عضو هیات علمی پژوهشکده غرب‌شناسی و علم پژوهشی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی؛ رئیس پژوهشکده حکمت معاصر پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی (۱۳۹۷ تا کنون)؛ رئیس انجمن زنان پژوهشگر علوم اسلامی (۱۳۸۲ تا کنون).
- ✓ هانس کریستین گونتر: استاد دانشگاه فرایبورگ آلمان؛ بورسیه بنیاد الکساندر فون هومبولت آلمان؛ نائب رئیس انجمن بین‌المللی مطالعات تطبیقی چین و غرب.
- ✓ محمد لگن‌هاوزن: استاد مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی؛ بنیانگذار انجمن دانشجویان مسلمان دانشگاه تگزاس جنوبی؛ چهره ماندگار فلسفه.
- ✓ دومینیک اومیرا: استاد بازنشسته دانشگاه فریبورگ سوئیس؛ بورسیه بنیاد الکساندر فون هومبولت آلمان.

- ✓ سالواتوره لاوچیا: دانشیار فلسفه باستان دانشگاه اودین ایتالیا؛ بورسیه بنیاد الکساندر فون هومبولت آلمان.
- ✓ ریکاردو پوتسو: صاحب کرسی تاریخ فلسفه دانشگاه ورونا ایتالیا؛ رئیس موسسه فرهنگنامه فکری اروپا و تاریخ عقاید، شورای ملی پژوهش ایتالیا (۲۰۱۲-۲۰۰۹)؛ رئیس دانشکده علوم انسانی، علوم اجتماعی و میراث فرهنگی شورای ملی پژوهش ایتالیا (۲۰۱۷-۲۰۱۲)؛ سفیر علمی ایتالیا در بنیاد الکساندر فون هومبولت آلمان (۲۰۰۸ تا کنون)؛ عضو شورای علمی بنیاد برونو کسلر.
- ✓ اصفا ویدیانتو: مدرس موسسه مطالعات اسلامی سالاتیگا اندونزی؛ پژوهشگر دانشگاه ماربورگ آلمان؛ استاد بنیاد الکساندر فون هومبولت آلمان.
- ✓ هاینزگرهارد یوستنهوفن: پژوهشگر بنیاد صلح هامبورگ، آلمان؛ مدرس مدعو واحد الهیات کاتولیک دانشگاه شیکاگو (۲۰۰۶)؛ مدرس مدعو دانشکده حکمت نایروبی کنیا (۲۰۰۹-۲۰۰۷)؛ استاد مدعو دانشکده الهیات دانشگاه فرایبورگ آلمان (۲۰۱۰ تا کنون)؛ بورسیه بنیاد الکساندر فون هومبولت آلمان.
- ✓ ایرمگارد پین: مدرس بازنشسته گروه علوم اجتماعی دانشگاه آخن آلمان؛ مدرس مدعو پژوهشکده مطالعات جهان دانشگاه تهران.
- ✓ انور عالم: استاد دانشکده روابط بین‌الملل دانشگاه زیروه ترکیه؛ عضو ارشد بنیاد چشم‌اندازهای سیاست، دهلی نو، هند؛ رئیس مرکز مطالعات غرب آسیا؛ بورسیه بنیاد الکساندر فون هومبولت آلمان.
- ✓ فلیکس باخمن: مدرس گروه زبان آلمانی دانشگاه علامه طباطبایی.
- ✓ داگمار دوتینگ: دانشجوی دکتری دانشگاه وین.
- ✓ زهره معماری: پژوهشگر پژوهشکده فرهنگ معاصر، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- ✓ محمدمهدی اردبیلی: استادیار پژوهشکده فرهنگ معاصر، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- ✓ حسین شقاقی: استادیار پژوهشکده فرهنگ معاصر، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- ✓ رضا دهقانی: استادیار پژوهشکده فرهنگ معاصر، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- ✓ مالک شجاعی جشوقانی: استادیار پژوهشکده فرهنگ معاصر، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- ✓ زهرا شریف: مدرس فلسفه اخلاق دانشگاه قم.
- ✓ ماندانا چگنی فراهانی: پژوهشگر پژوهشکده فرهنگ معاصر، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- ✓ فرزانه قدمیاری: پژوهشگر پژوهشکده فرهنگ معاصر، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- ✓ محمد فلاح: دانشجوی دکتری فلسفه دین دانشگاه علامه طباطبایی.
- ✓ حسین سرانجام: دانشجوی دکتری فلسفه هنر دانشگاه علامه طباطبایی.

همایش بین‌المللی

همگرایی و واگرایی؛
گفت‌وگویی میان‌فرهنگی- میان‌دینی

۲۰ تا ۲۲ اسفند ۱۳۹۷

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

افتتاحیه

دوشنبه ۲۰ اسفند- سالن حکمت

ساعت	برنامه
۹-۸:۳۰	ثبت نام
۹:۰۵-۹	تلاوت قرآن- پخش سرود ملی جمهوری اسلامی ایران
۹:۲۰-۹:۰۵	سخنرانی دکتر علی‌اصغر مصلح، دبیر همایش
۹:۳۰-۹:۲۰	معرفی بنیاد الکساندر فون هومبولت و برنامه‌های آن
۹:۴۵-۹:۳۰	سخنرانی دکتر حسینعلی قبادی، رئیس پژوهشگاه
۱۰:۱۵-۹:۴۵	سخنرانی دکتر رضا داوری اردکانی، رئیس فرهنگستان علوم ج.ا.ا «غربت و ملال در شهر تجدد و درد توسعه‌نیافتگی در دوران تجددمآبی»
۱۰:۴۵-۱۰:۱۵	سخنرانی دکتر هانس کریستین گونتر، استاد دانشگاه فرایبورگ «حقیقت دینی چیست؟»
۱۱:۰۵-۱۰:۴۵	

دوشنبه ۲۰ اسفند- صبح

همگرایی و واگرایی: نمونه‌ها (۱)

مکان: سالن اندیشه		رئیس جلسه: محمدرضا حسینی بهشتی
ساعت	**سخنران**	**عنوان سخنرانی**
۱۱:۰۵-۱۱:۳۰	نصراله پورجوادی	مفهوم «وحدت تمام ایمان‌ها» از منظر حکیم ایرانشهری
۱۱:۳۰-۱۱:۵۰	احمدعلی حیدری	هرمنوتیک گفت‌وگو در بیان عبدالجواد فلاطوری؛ راهی برای همگرایی میان ادیان
۱۱:۵۰-۱۲:۰۵	فرزانه قدمیاری	تجربهٔ همگرایی دینی در سده‌های دوم و سوم هجری
۱۲:۰۵-۱۲:۳۰	بحث آزاد	
۱۲:۳۰-۱۴		

دوشنبه ۲۰ اسفند- عصر
همگرایی و واگرایی با توجه به مبانی و الگوها

مکان: سالن اندیشه		رئیس جلسه: اصفا ویدیانتو
ساعت	**سخنران**	**عنوان سخنرانی**
۱۴-۱۴:۲۵	دومینیک اومیرا	فضیلت‌های یونانی در فلسفهٔ اسلامی
۱۴:۲۵-۱۴:۵۰	داگمار دوتینگ	خود ساخت؛ خوشنویسی به عنوان مکان صورت بی‌صورت در چارچوب فلسفه نیشیدا
۱۴:۵۰-۱۵:۰۵	حسین شقاقی	محدوده‌ی ضروریِ هم‌گرایی برای آغاز مفاهمه؛ در پرتو انتقاد هانس گلاک به اصل حمل به صحت دیویدسون
۱۵:۰۵-۱۵:۳۰	بحث آزاد	
۱۵:۳۰-۱۶		

دوشنبه ۲۰ اسفند- عصر
همگرایی و واگرایی: نمونه‌ها (۲)

مکان: سالن اندیشه		رئیس جلسه: نصراله پورجوادی
ساعت	**سخنران**	**عنوان سخنرانی**
۱۶-۱۶:۲۵	عباس منوچهری	ملاقات دوباره به صورتی متفاوت: دستور زبانی شاعرانه در راستای همگرایی
۱۶:۲۵-۱۶:۵۰	فلیکس باخمن	میراث عصر روشنگری: مسافران «منور الفکر» در مشرق‌زمین
۱۶:۵۰-۱۷:۰۵	محمدحسین سرانجام	همگرایی و واگرایی در زیارت اربعین به مثابه رویدادی میان‌فرهنگی
۱۷:۰۵-۱۷:۳۰	بحث آزاد	

سه شنبه ۲۱ اسفند- صبح

واکاوی مبانی واگرایی و همگرایی (۱)

مکان: سالن اندیشه		رئیس جلسه: محمدجواد صافیان
ساعت	**سخنران**	**عنوان سخنرانی**
۹-۹:۲۵	سیدحمید طالب‌زاده	حکمت متعالیه و امکان همگرایی
۹:۲۵-۹:۵۰	شمس‌الملوک مصطفوی	نقش گفتمان عرفانی در ایجاد همگرایی فرهنگی- دینی
۹:۵۰-۱۰:۰۵	رضا دهقانی	«سیاست سوگواری» به مثابه بستری برای واگرایی
۱۰:۰۵-۱۰:۳۰	بحث آزاد	
۱۰:۳۰-۱۱		

سه شنبه ۲۱ اسفند- صبح

واکاوی مبانی همگرایی و واگرایی (۲)

مکان: سالن اندیشه		رئیس جلسه: هانس- کریستین گونتر
ساعت	**سخنران**	**عنوان سخنرانی**
۱۱-۱۱:۲۵	محمدجواد صافیان	تأملی بر امکان و ضرورت همگرایی
۱۱:۲۵-۱۱:۵۰	مجتبی امیری	بنیان‌های نظری همگرایی و واگرایی در تعاملات مسلمانان و مسیحیان
۱۱:۵۰-۱۲:۰۵	محمدمهدی فلاح	حقیقت دینی درنظر ریمون پانیکار؛ محملی برای هم‌گرایی ادیان
۱۲:۰۵-۱۲:۳۰	بحث آزاد	
۱۲:۳۰-۱۴		

سه شنبه ۲۱ اسفند – عصر

تاثیر همگرایی و واگرایی بر دین‌پژوهی

مکان: سالن اندیشه		رئیس جلسه: دومینیک اومیرا
ساعت	**سخنران**	**عنوان سخنرانی**
۱۴-۱۴:۲۵	محمد لگن‌هاوزن	انتخاب سه‌حدی کاذب: انحصارگرایی، شمول‌گرایی وکثرت‌گرایی
۱۴:۲۵-۱۴:۵۰	ایرمگارد پین	یکتاپرستی، حقیقت و خشونت
۱۴:۵۰-۱۵:۰۵	مالک شجاعی جشوقانی	مواجهه دین و علوم انسانی ؛ از واگرایی تا همگرایی
۱۵:۰۵-۱۵:۳۰	بحث آزاد	
۱۵:۳۰-۱۶		

سه شنبه ۲۱ اسفند – عصر

شرایط و بستر گفتگو و همگرایی

مکان: سالن اندیشه		رئیس جلسه: هاینز- گرهارد یوستنهوفن
ساعت	**سخنران**	**عنوان سخنرانی**
۱۶-۱۶:۲۵	اصفا ویدیانتو	گفت‌وگوی میان‌دینی در عصر پسا- حقیقت
۱۶:۲۵-۱۶:۵۰	حمید پارسانیا	معنا و ارتباطات میان‌فرهنگی
۱۶:۵۰-۱۷:۰۵	محمدمهدی اردبیلی	بستر گفت‌وگو: فرهنگ یا متافیزیک؟
۱۷:۰۵-۱۷:۳۰	بحث آزاد	

چهارشنبه ۲۲ اسفند- صبح
همگرایی در پرتو دین و اخلاق

مکان: سالن اندیشه		رئیس جلسه: سالواتوره لاوچیا
ساعت	**سخنران**	**عنوان سخنرانی**
۹-۹:۲۵	ریکاردو پوزو	نوآوری اجتماعی، نوآوری فرهنگی، نوآوری دینی
۹:۲۵-۹:۵۰	مریم صانع‌پور	همگرایی اخلاقی در دنیای مجازی با استفاده از قرآن کریم
۹:۵۰-۱۰:۰۵	زهرا شریف	فضایل اخلاقی پایه؛ مبنای تقارب فرهنگی
۱۰:۰۵-۱۰:۳۰	بحث آزاد	
۱۰:۳۰-۱۱		

چهارشنبه ۲۲ اسفند- صبح
همگرایی و واگرایی با تاکید بر عرفان اسلامی

مکان: سالن اندیشه		رئیس جلسه: ریکاردو پوزو
ساعت	**سخنران**	**عنوان سخنرانی**
۱۱-۱۱:۳۰	سالواتوره لاوچیا	به سوی نوعی خودِ گفتگویی: متافیزیکِ نور به مثابهٔ چشم‌اندازی فلسفی برای مواجههٔ میان‌دینی
۱۱:۳۰-۱۱:۵۰	شهین اعوانی	واگرایی و هم‌گرایی مؤمن و کافر در مثنوی
۱۱:۵۰-۱۲:۰۵	زهره معماری	همگرایی و واگرایی ادیان و پرسش از ضرورت آن در جهان کنونی
۱۲:۰۵-۱۲:۳۰	بحث آزاد	
۱۲:۳۰-۱۳:۳۰		

چهارشنبه ۲۲ اسفند- عصر

گفت‌وگو و امکان همگرایی دینی

مکان: سالن اندیشه		رئیس جلسه: احمدعلی حیدری
ساعت	**سخنران**	**عنوان سخنرانی**
۱۳:۳۰-۱۳:۵۰	علی‌اصغر مصلح	همگرایی «من» و «دیگری» در شرایط غلبه قدرت
۱۳:۵۰-۱۴:۱۰	انور عالم	اسلام و مدرنیته: نیاز به گفت‌وگوی میان‌فرهنگی در باب نظام بین‌المللی سلطه با ارجاع خاص به مساله هسته‌ای ایران
۱۴:۱۰-۱۴:۲۵	ماندانا چگنی فراهانی	تحلیل دازاین و امکان همگرایی دینی
۱۴:۲۵-۱۴:۴۰	بحث آزاد	

اختتامیه

چهارشنبه ۲۲ اسفند- سالن حکمت

ساعت	برنامه
۱۴:۴۰-۱۵:۰۵	سخنرانی دکتر سیدمحمدرضا حسینی بهشتی، مدیر گروه فلسفهٔ دانشگاه تهران « اندیشهٔ میان‌فرهنگی به‌عنوان شرطی ممکن برای مفاهمهٔ میان‌دینی»
۱۵:۰۵-۱۵:۳۰	سخنرانی دکتر هاینز- گرهارد یوستنهوفن، پژوهشگر پژوهشکده الهیات و صلح هامبورگ « حقیقت در اخلاق سیاسی»
۱۵:۳۰-۱۵:۴۰	جمع‌بندی همایش
۱۵:۴۰-۱۶	تقدیر و تشکر

پیوست ۳: تصاویر

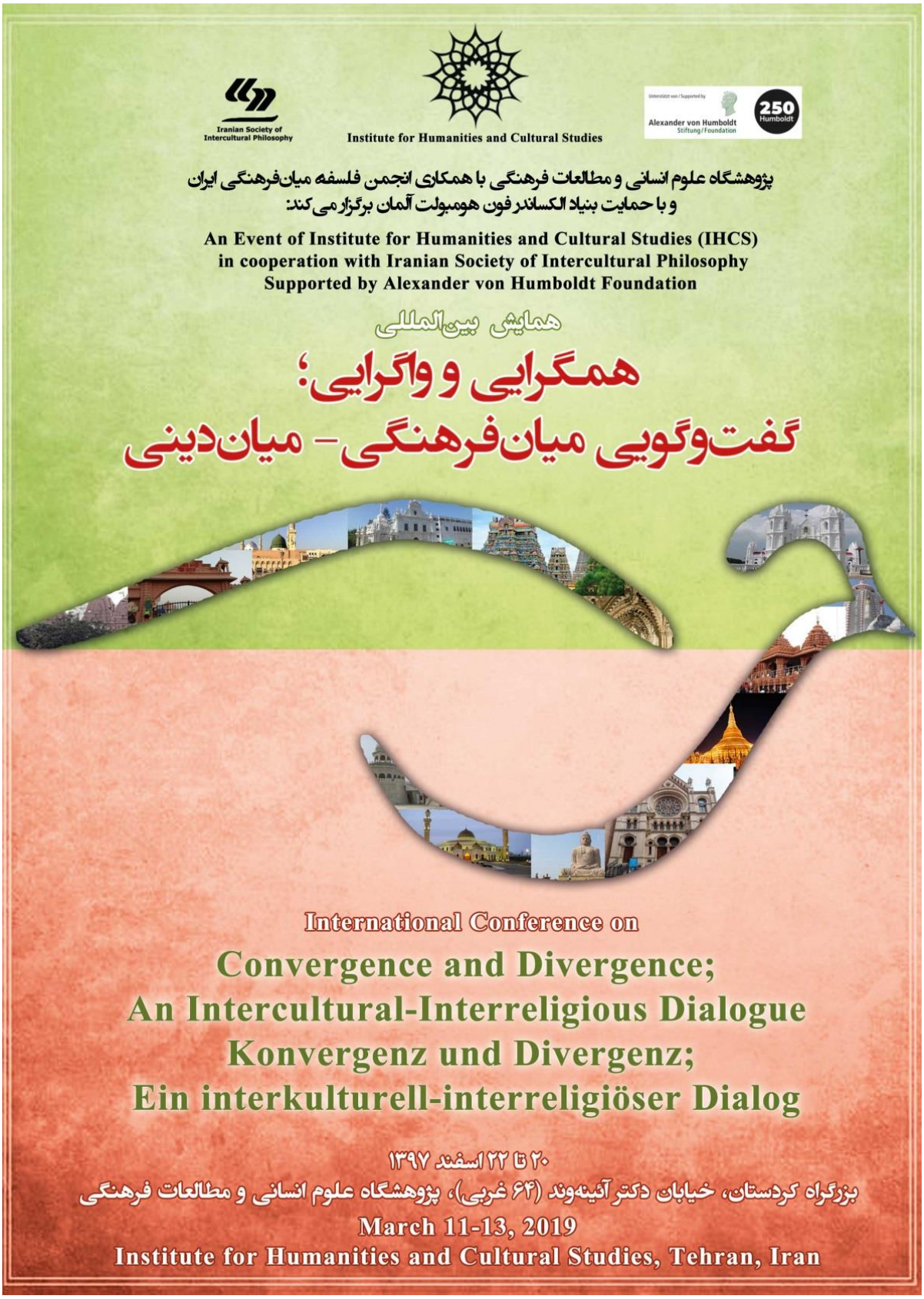

تهران، صندوق پستی ۶۴۱۹-۱۴۱۵۵، تلفن: ۳-۸۸۰۴۶۸۹۱ ، فکس: ۸۸۰۳۶۳۱۷

مجموعهٔ چکیدهٔ مقالات همایش بین‌المللی
«همگرایی و واگرایی؛ گفت‌وگویی میان‌فرهنگی- میان‌دینی

به کوشش: علی‌اصغر مصلح

مدیران اجرایی: فرزانه قدمیاری، نیلوفر رئیسی‌نیا
ویراستاران: محمدمهدی اردبیلی، زهره معماری،
حسین شقاقی، ماندانا چگنی فراهانی
صفحه‌آرا: زینب جهانبان
اجرای جلد: فرزانه صادقیان
چاپ اوّل: ۱۳۹۷
شمارگان: ۱۰۰ نسخه

حق چاپ برای «پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی» و «انجمن فلسفه میان‌فرهنگی ایران» محفوظ است.

همایش بین‌المللی
همگرایی و واگرایی؛
گفت‌وگوی میان‌فرهنگی- میان‌دینی
۲۰ تا ۲۲ اسفند ۱۳۹۷
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
International Conference on
Convergence and Divergence;
An Intercultural-Interreligious Dialogue
March 11-13, 2019
Institute for Humanities and Cultural Studies
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

همایش بین‌المللی
همگرایی و واگرایی؛
گفت‌وگویی میان‌فرهنگی - میان‌دینی
۲۰ تا ۲۲ اسفند ۱۳۹۷
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
International Conference on
Convergence and Divergence;
An Intercultural-Interreligious Dialogue
March 11-13, 2019
Institute for Humanities and Cultural Studies

Mystic Love Discourse: A Path Toward
Cultural-Religious Convergence
Shamsalmoluk Mostafavi
Associate Professor of Philosophy, Islamic Azad
University, Tehran North Branch
Tehran, March 2019

Outline
• In Matnawiye, the believer is who his faith originates righteous work, and in his life behave in a way that his faith regret the non-believer.
• There is divergence and serious break between sensual affairs. In another world, while the sensual desires are alive in human body, faith can not be strong and fresh. In faith you should be steady and patient. Patient is essentially undesirable and it can become desirable by good thoughts and direction.

Event of Institute for Humanities and Cultural Studies (IHCS)
cooperation with Iranian Society of Intercultural Philosophy
Supported by Alexander von Humboldt Foundation
ME TO THE CONFERENCE